

Suvi Vaarla

WESTEND

WSOY

Suvi Vaarla

WESTEND

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Kirjoitustyön taloudellisesta tukemisesta kiitos: Suomen Kulttuurirahasto,
Taiteen edistämiskeskus, Jenny ja Antti Wihurin rahasto ja
WSOY:n kirjallisuussäätiö.

© SUVI VAARLA JA WSOY 2019
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-43750-6
PAINETTU EU:SSA

Too many shadows, whispering voices
Faces on posters, too many choices
If? When? Why? What?
How much have you got?

West End Girls, PET SHOP BOYS (1984)

On päiviä, jotka piirtävät rajan: ennen ja jälkeen. Aika leik-kautuu kahtia. Jäljelle jää kaksi tarinaa: tarina menettämi-sestä ja tarina selviytymisestä.

Muistan siitä päivästä kaiken. En samalla tavalla kuin tavalliset asiat muistetaan, sillä muistamisen lisäksi tunnen: se päivä on muuttunut osaksi minua. Olen kantanut sen mukanaani aikuisuuteen, mutta pystyn koska tahansa palaa-maan vuosia taaksepäin, kuin olisin taas kotimme ulko-ovella, kääntäisin avainta lukossa ja kuulisin sisältä vieraan ihmisen äänen.

Ambulanssi, poliisiauto. Siniset valot, jotka pyörivät hiljaisuudessa.

Parveke.

Minä juoksen. On se hetki alkuillasta, kun lämpö astuu sivuun, tilalle saapuu viileää. Pääskysset kaartavat yläpuolel-lani, niiden lento näyttää tanssilta. En voi ajatella sitä, mitä on juuri tapahtunut, siksi tartun satunnaisiin ajatuksiin, kuten: mistä tuuli tulee? Mietin, että minun pitää kysyä sitä isältä.

Juoksen, ohitan tiettyön, sitä rajaavat punakeltaiset puo-mit. Kovaääninen kone jyrää asfalttia tasaiseksi, sileäksi levyksi. Työmiehet seisovat vieressä keskittyneinä, he eivät katso minuun. Asfaltti on puistattavan kuumaa, ilma aaltoilee sen yläpuolella. Miehillä on t-paidat, niiden alta pilkistävät leveät hauikset. Yhdellä heistä on tatuointi käsi-

varressa, se esittää tiikeriä. Uusi asfaltti on tummaa. Vanha, harmaaksi kulunut, on kauniimpaa.

Heillä on töitä. Isä sanoi, että hyvät saavat aina töitä. Mutta ei se ollutkaan totta.

Metsä, jonka taakse aurinko vajoaa, mutta ei vielä moneen tuntiin: on keskikesä. Metsän laidassa nousee kerrostalo, uljas ja valkoinen, kuin juuri siihen pystytetty. Meri on lähellä, mutta ei tarpeeksi, sitä ei näe eikä kuule mutta sen haistaa. Kalan ja suolan ja mudan. Sama meri jossa uin aamulla Sandran kanssa, levärihmat koskettivat jalkaani, ranta oli täynnä ääniä.

Juoksen, tai lähinnä syöksyn, sillä jos juoksen tarpeeksi kovaa, pääsen eroon siitä mitä minulle on juuri kerrottu; tietämättömyys on todellista vapautta, ymmärrän sen nyt.

Askeleet perässäni, mies joka saavuttaa minua. Miksi hän saa minut kiinni?

Jos isä olisi ehtinyt, hän olisi kertonut: tuuli syntyy auringosta. Katso taivaalle, hän olisi sanonut.

1984–1988

1

Olin yksinäinen mutta onnellinen lapsi. Se kuulostaa ristiriitaiselta, mutta sellainen minä olin, niinä haaveilevina, valonhohtoisina vuosina ennen kuin koulu alkoi: en osannut kaivata sitä mitä minulla ei ollut koskaan ollut. Paras ystäväni oli koira. Riki oli vaaleanruskea suomenpystykorva, joka asui samassa rapussa, vastapäisessä asunnossa. Kävin lähes päivittäin soittamassa Leinosten ovikelloa ja kysymässä, pääsisikö Riki kanssani ulos. Kaipasin kyllä *jotain*, mutta kaipuullani ei ollut selkeää kohdetta vaan se odotti sisälläni haaleana ja vieraana, tunteena jota en osannut nimetä, ja koska vanhempani olivat onnellisia, minäkin olin.

Asuimme silloin Tapiolan puutarhakaupungissa, lähellä Espoon varsinaista sydäntä, 1960-luvulla rakennettua kauppakeskusta ja suihkulähteillä koristettua keskusallasta. Sieltä alkavat ensimmäiset selkeät muistikuvani ja oman elämäni ajanlasku, niiltä harmaanruskeilta hiekkateiltä, valkoisten kerrostalojen kupeesta, ruusupensailta ja puhtaalta pyykiltä tuoksuilta pihoilta. Asuntomme näkyvimpiin varustuksiin kuuluivat Lundian kirjahylly ja harmaa muovimatto. Minulla oli oma huone, vanhempani nukkuivat olohuoneen alkovissa puuhelmiverhon takana, joka päästi liikkueensa helisevää ääntä. Omat muistikuvani asunnosta

ovat sekoittuneet siitä otettuihin valokuviin, nyt jo punertavaksi haalistuneisiin. Yhdessä vappuna otetussa kuvassa äidillä on kuohkea polkkatukka ja ruskea mekko, isällä vaaleansininen puku, housuissa leveät lahkeet, päässä tupullinen teekkarilakki, poskilla teräväkulmaiset pulisongit. He istuvat vierekkäin punaisella kangassohvalla, Lundiahyllyn vieressä, ja hymyilevät kameralle samalla tavalla kuin hymyilevät ne, joilla on elämässä kaikki edessä.

Vuoden 1984 heinäkuussa mies lensi raketti selässään keskelle urheilukenttää. Hän todella lensi, tuo mies tulevaisuudesta, keltaisessa avaruuspuvussaan. Tuijotin ihmettä television ääreen nauliutuneena, silitin televisioruutua etusormellani ja yritin paikallistaa isän ruskeat, pörröiset hiukset kymmenien-tuhansien ihmisten riemuitsevasta joukosta. Toivoin, että isä tuntisi kosketukseni ruudun läpi, sillä hän oli siellä, paikan päällä: isä oli matkustanut Los Angelesin olympialaisiin suomalaisten urheiluvaikuttajien mukana. Hän oli juuri päässyt mukaan urheilurakentamiseen – punaisella murskeella päällystettyjä urheilukenttiä, pururatoja, kuplahalleja – ja hänen yhteistyökumppaninsa olivat tarjonneet hänelle matkan.

Isä toi minulle tuliaisiksi kultahiuksisen *Great Shape Barbien*. Nukella oli säihkyvänsiniset trikoot ja hikipanta. Tuliainen vahvisti sen, minkä jo tiesin: Amerikka oli ihmeiden maa.

Ja minun isäni oli ihmeiden isä. Varmasti monet lapset ajattelevat isästään niin, mutta sellainen hän todella oli. Hän osasi tehdä kaarnasta ja puutikuista oikean näköisiä veneitä, joita kävimme työntämässä vesille Otsolahden ja Laajalahden kaislaisilla rannoilla. Hän tunsu kaikkien lintujen lauluäänät ja osasi matkia niitä erehdyttävän hyvin.

Kiipesimme Laajalahden lintutorniin, ja hän pyysi minua olemaan aivan hiljaa, hän ikään kuin aavisti että kohta näkisimme jotain, ja niin useimmiten tapahtui, pidätin hengitystäni, kun edestämme lensi suurisiipinen laulujoutsen tai läheiselle puunoksalle pysähtyi ystävällinen, pieni punarinta. Isä tiesi kaiken planeetoista ja valtameristä, ja hän luki minulle Jules Vernen seikkailuja silloin, kun en vielä osannut lukea, ja piirsi minulle avaruusaluksia ja matkan maan keskipisteeseen.

Kerran isä rakensi minulle pahvista ja tulitikuista kokonaisen pienen kylän, jonka keskellä kulki joki, kylän edessä lainehti pahvinen meri. Joen rannalla komeili kauppa, jonka ikkunoiden yläpuolella loistivat metallilangasta taitetut neonvalokirjaimet. Kylän edustalla seisoi punavalkoiseksi maalattu majakka, johon hän veti sähkötkin. Pieni lamppu vilkkui, kun sen yhdisti johdolla suorakulmion muotoiseen paristoon. Pahvinen kylä oli lapsuuteni hienoin aarre, säilytin sitä huoneessani kunniapaikalla oven vieressä, rottinkisen pöydän päällä.

Tämä kaikki tapahtui toisenlaisessa ajassa, niin erilaisessa, että välillä hätkähdän, kun näen 1980-luvun alusta kertovia artikkeleita ja televisio-ohjelmia tai katselen perheeni valokuvia. Outouden tunnetta lisää se, että olen itse muuttunut niin paljon, että minun on vaikea tunnistaa muistojani itselleni kuuluviksi. Elimme hyvin toisenlaisessa Suomessa. Se oli edistysuskon, keskiluokkaistumisen ja kiihtyvän kulutuskulttuurin maailma, ainoana mahdollisena varjona ydinsodan pelko.

Minun mielessäni ne ovat hitaita vuosia, päättymättömiä.

Televisiossa oli vain kaksi kanavaa. Kansaa valistettiin tietoisuuksilla, joissa varoitettiin heikoille jälle menemisestä

ja opastettiin, kuinka suojatie piti ylittää. Vanhemmilleni se aika tarkoitti yrittämistä, epäonnistumista ja taas yrittämistä, kaiken yllä järkkymätön luottamus siihen, että elämä kantaa.

Mutta mitäpä minä olisin sellaisesta tiennyt. Minä liimailin Kukkura-merkkejä sitä varten varattuun vihkoon, leikin Riki-koiran kanssa, ostin kymmenen pennin vaaleanpunaisia vahtoveneitä ja viisikymmentä penniä maksavia hedelmäkaloja jos sain vanhemiltani markan tai kaksi, haaveilin pääsystä Linnanmäen maailmanpyörään, jonka korkeimmalta kohdalta näkisin tuntemani maailman rajoille asti.

Sen vuoden syksyllä alkoi koulu. Mietin viikkokausia, mitä laittaisin päälleni, mitä sanoisin uusille ystäväilleni. Kun ensimmäisenä koulupäivänä äiti talutti minut Revontulen koulun laatikkomaiseen rakennukseen, minuun iski jännitys, joka teki jaloistani kylmät ja vetelät. Olisin halunnut kääntyä takaisin. Käytävillä oli ripustettu edellisen vuoden piirustuskilpailun satoa: perhoseja, lintuja, juoksevia hevosia. Jäin tuijottamaan niitä, kunnes äiti kiskaisi minua kevyesti kädestä. Astelin pulpettiin istumaan niin reippaasti kuin kykenin. Lyhyen esittäytymiskierroksen jälkeen vanhemmat poistuivat luokasta.

En uskaltanut vilkaistakaan luokkatovereitani. Säpsähdin, kun kynä putosi lattialle enkä pystynyt edes katsomaan, minne se vierähti.

Luokanopettajamme Annukka Tiilikainen oli kiltti, pyylevä nainen. Hän pukeutui aina samaan, kukalliseen mekkoon. Hän halasi oppilaita mielellään, ja heti ensimmäisenä päivänä hän rutisti minutkin valtavaan syliinsä.

Hänen läsnäolonsa sai luokan rauhoittumaan, mutta jos hän poistui hetkeksi, ilmassa lensi pyyhekumin palasia, kyniä ja paperista rutistettuja pieniä palloja. Kuin järjestys olisi ollut ohuen langan varassa, joka saattoi katketa koska tahansa. Sekasortoa hallittiin parijonoilla ja jälki-istuntojen uhallalla. Istuin jäykkänä ikkunan vieressä, toiseksi viimeisessä pulpetissa. Välillä päälleni lensi kuminmuruja, mutta yritin olla kuin en olisi huomannut niitä.

Syyskuun 26. päivänä täytin seitsemän. Vanhempani järjestivät minulle syntymäpäiväjuhlat. Olin pukeutunut ruudulliseen mekkoon, jonka olin saanut isoäidiltäni, se oli paras ja oikeastaan ainoa mekkoni. Äiti puhalsi ilmapalloja värikkäiksi ryppäiksi oven pieleihin, minä autoin häntä. Ilmapalloista jäi kumin maku suuhun. Pöydällä odotti lihapullia, Carneval-keksejä, suolakaloja ja itse tehty mansikkakakku. Olin niin hermostunut, etten pysynyt paikallani.

”Äiti, kohta Marika tulee!” sanoin.

Marika oli luokan suosituin tyttö, hänet olin kutsunut ensimmäisenä. Kävin katsomassa ikkunasta, jos näkisin hänen vaaleat, kiharat hiuksensa. Minua jännitti, mitä hän toisi minulle lahjaksi. Hän oli myöhässä, mutta ei se haitannut, hän tulisi pian. Tosin kaikki muutkin olivat myöhässä. Ehkä kello ei ollut vielä niin paljon?

Mansikkakakku alkoi sulaa pöydällä. Äiti nosti sen jääkaappiin odottamaan.

Pikkuhiljaa kylmä koura alkoi puristaa vatsaani. Missä kaikki olivat?

”Kohta he tulevat, vai mitä äiti?”

Äiti katsoi isää ja sanoi: ”Kyllä varmasti. Tai sitten sanoin päivämäärän väärin.” Äiti puri alahuultaan.

Isän kasvoilla kävi varjo. Häinkin seiso ikkunan vieressä odottamassa vieraita.

Vasta illalla suostuin myöntämään, ettei syntymäpäivileni tullut ketään. Ei yksikään lapsi, ei edes Marika, vaikka äitini oli erikseen muistuttanut hänen äitiään.

Minut valtasi kauhuakin hirvittävämpi olo: kirvelevä, kaiken nielevä häpeä, joka paikallistui vatsaani ja pusersi sen kylmäksi kiveksi. Mietin kaikkia niitä leikkejä, joita kukaan ei leikkisi kanssani, lahjoja, joita en saisi, salaisuuksia, joita en kuiskaisi kenenkään korvaan. Ryntäsin huoneeseeni. Vanhempani tulivat vuorotellen lohduttamaan minua, mutta en itkultani kuullut mitä he sanoivat. Isä jäi sänkyyni viereen istumaan, kunnes olin rauhoittunut. En osaa sanoa, kuinka kauan hän siinä istui, mutta sen tiedän, että siinä ajassa harmaanhohtoinen ilta muuttui tiheäksi, tummaksi yöksi. Katulampun valo hohti keltaisena seinääni vasten. Lopulta itkuni laantui, mutta ei siksi, etten olisi enää halunnut itkeä vaan siksi, että kyöneleeni yksinkertaisesti ehtyivät.

”Minun pikku tyttöni.”

Isä silitti minua hiuksista. En sanonut mitään.

”Teen ihan mitä tahansa puolestasi, eikö niin? Isi auttaa. Nyt ja aina.”

En voinut katsoa häntä. Kuulin kuinka hän nieleskeli. Lopulta nyökkäsin. Isä halasi minua, ja vaikka se lohdutti, kylmä jatkoi puristamistaan vatsassani koko yön. Katselin kuinka katulamppu loi seinälleni heikosti väreileviä, himmeitä aaltoja.

Koulussa kukaan ei pahoitellut sitä, ettei ollut päässyt tulemaan. Istuin synkkänä pulpetissani, tuijotin eteeni mitään näkemättä.

Päivän päätteeksi hämmästyin: äidin sijasta koulun edessä odotti isä.

”Eilinen oli sellainen harjoituspäivä. Tänään juhliitaan ihan oikeasti syntymäpäiviä”, hän sanoi.

Kuljimme käsi kädessä kotiin. Meille oli ilmestynyt kaksi ikäistäni tyttöä. En tuntenut heitä, mutta ei sillä ollut väliä. Toinen antoi minulle Väiski Vemmelsääri -siirtokuvia, toiselta sain PEZ-karkkiannostelijan. Siihen ladattiin suora-kulmion muotoisia karkkeja. Ne olivat ihania lahjoja. Äiti tarjosi heille kakkua, ja minä esittelin pahvikaupunkiani. Heidänkin mielestään se oli hieno. He halusivat sytyttää majakan valon palamaan, aina uudestaan ja uudestaan.

Isä oli niin innoissaan syntymäpäivistäni, että hän tuli leikkimään kanssamme. Hän näytti miten piirretään hevonen, hevoselle talli, ja tallin viereen kolme ystävää leikkimään keskenään. Isän piirros oli niin elävän näköinen että vieraanikin haukkoivat henkeään.

2

Muistelen Tapiolan-vuosia koulussa tuntemastani yksinäisyydestä huolimatta täyteläisinä, kuin kaiken yllä olisi leijunut perhettämme suojeleva kilpi. Voi olla että muistini pettää minut, sillä jos pakotan itseni tarkentamaan muistikuvia – ja minun tosiaan on pakotettava mieleni siihen – niihin vuosiin kuuluu myös synkkiä varjoja.

Yhtenä iltana isä yritti humalapäissään korjata vuotavan suihkun mutta onnistuikin rikkomaan sen niin, että kylpyhuoneeseen syntyi kunnan vesivahinko. Hän vain pahensi tilannetta korjausyrityksillään, ja lopulta vesi pulppusi olohuoneeseen ja alkoi tihkua eteisen oven raosta rappukäytävään. Äiti oli raivoissaan. Paikalle kutsuttiin talonmies mutta hänkään ei osannut tehdä mitään. Lopulta jostain saatiin hälytettyä putkimies, vaikka oli sunnuntai-ilta. Äiti huusi sohvalla istuvalle isälle eikä välittänyt korvat punaisena kuuntelevasta yleisöstä, toisin sanottuna minusta, talonmiehestä, putkimiehestä ja puolesta rappumme asukkaista. Siihen aikaan aikuiset miehet eivät yleensä itkeneet, mutta minun isäni itki. Hän itki etenkin ollessaan humalassa, mutta myös selvin päin, eikä hän hävennyt sitä sillä tavalla kuin voisi kuvitella, se vain tapahtui hänelle, häneltä saattoi yhtäkkiä ryöpsähtää kyyneleet silmistä kun hän oli

erityisen liikuttunut tai loukkaantunut. Hän itki silloinkin. Hän pyyhki kyöneleet nopeasti pois toisella kädellään – hän vetäisi käden kasvojensa yli kuin rullaverhon – ja sanoi: ”Älä Leena ole niin vihainen. Älä ole aina niin vihainen.”

Yritin hymyillä talonmiehelle ja naapureille.

”Anteeksi Leena, annathan anteeksi”, isä hoki, eikä äiti sanonut mitään.

Minun kävi isää sääliksi. Äiti oli häntä kohtaan aivan kohtuuton, isä oli vain yrittänyt parhaansa. Eikö äiti nähnyt, miten isä kärsi?

Vasta monen päivän jälkeen he saivat riitansa sovittua, ja kun niin tapahtui, he suutelivat ja halailivat keittiössä niin että minun oli pakko kääntää katseeni ja hiipiä omaan huoneeseeni.

Isä muuttui humalassa toisenlaiseksi, ei koskaan aggressiiviseksi mutta kylläkin raskasmieliseksi. Kun hän joi, hän halusi tulla humalaan, se oli hänen ensisijainen tavoitteensa. Isä saattoi rymistellä kotiin keskellä yötä ja mennä nukkumaan sohvalle, mistä löysin hänet aamulla vanhalta viinalta hai-sevana ja kasvot pöhöttyneinä. Kerran äiti työnsi isän yöllä parvekkeelle, vaikka ulkona satoi jäistä tihkua. Onneksi isä oli havahtunut omaan paleluunsa ja siirtynyt takaisin sohvalle. Seuraavana aamuna vanhempani olivat poikkeuksellisen vaitonaisia, hämillään siitä, mitä oli tapahtunut ja mitä olisi voinut tapahtua. Tapahtuman jälkeen isä ryhdistäytyi eikä hän juonut kuukausiin, tai ehkä kokonaiseen vuoteen.

Isän firman ensimmäiset vuodet olivat kivikkoisia ja tilaus-ten välillä oli liikaa aikaa, eikä meillä silloin ollut juurikaan rahaa. Vanhempiani kuitenkin kannatteli järkähtämätön

usko parempaan. Isän unelmana oli rakentaa samaan aikaan kestäviä ja kauniita taloja, sellaisia joissa ihmiset asuisivat ylpeinä ja huolettomina: taloja, joita arkkitehdit ihailisivat vielä sadan vuoden päästä. Ei sen takia, että ne olisivat poikkeuksellisia tai mahtailevia, vaan siksi, että ne olisivat kestäneet, ja samalla ilmaisseet jotain olennaista paitsi omasta ajastaan myös niiden asukkaista.

Sinä talvena isän yritys oli mukana lohjalaisen urheiluhallin rakennushankkeessa, ja puoli vuotta sen jälkeen hän sai omalle firmalleen niin ison tilauksen, että hän palkkasi lyhyessä ajassa viisi uutta työntekijää: hänen yrityksensä, PL-Invest, valittiin Pohjois-Espooseen rakennettavan kaupakeskuksen pääurakoitsijaksi.

”Kulta, pärjäätkö iltapäivät yksin?”

Tämän kysymyksen muistan, samoin oman valheeni: tietenkin pärjään.

Äiti aloitti työntöön sinä syksynä kun menin toiselle luokalle. Hän pääsi kielenkääntäjäksi Suomen suurimpaan käännöstoimistoon, Translate Groupiin, vaikka ei ollut vielä valmistunut eikä edes lukenut venäjää pääaineenaan vaan tehnyt siitä vain laudatur-opinnot. Hän käänsi asiakirjoja Neuvostoliiton kanssa kauppaa tekeville metsäyhtiöille. Äiti ei tiennyt metsäteollisuudesta tai clearing-kaupasta mitään mutta päätti opetella sanaston omin päin. Hän piti työtä todellisena tilaisuutena, sillä metsäyhtiöillä oli hyvä maine; niihin aikoihin sanottiin, että Suomen talous seisoi kahden jalan varassa, metallisen ja puisen.

Siihen asti äiti oli tehnyt töitä kotoa käsin, keittiön pöyreen pöydän ääressä, hän oli kääntänyt dokumentteja ja lehtijuttuja venäjämästä suomeksi ja välillä kirjoittanut pieniä artikkeleita paikallislehtiin, kuten Länsiväylään.

Äitini oli nuorempi kuin luokkatovereitteni vanhemmat ja hän pukeutui rennosti: farkkuhaalareihin, löysiin mekkoihin ja ruusukuvioiseen mustaan huiviin. Hän eli hieman väärässä ajassa, kuin ei olisi huomannut että 1970-luku oli jo mennyt. Vaaleat hiukset putosivat kiiltävinä laineina olkapäille, kasvoille oli levittäytynyt monta kauneuspilkkua, kuin pieniä hiekanmuruja valkoisella kankaalla.

Työt aloittaessaan hän leikkasi hiuksiinsa muodikkaan kerroskampauksen ja alkoi käyttää jakkupukuja.

Äiti tuli kotiin viideltä, kun oma koulupäiväni päättyi yhdeltä tai kahdelta. Harjoittelin kotiavaimen käyttöä äidin kanssa kymmeniä kertoja, kunnes hän laski käden olkapäälleni.

”Kyllä se nyt on niin, että meidän Elina osaa tämän”, hän sanoi. ”Vai mitä?”

Nyökkäsin pontevasti.

”Hyvä, koska äidin pitää tehdä töitä.”

Nyökkäsin uudestaan.

”Jos tulee hätä, mene soittamaan Leinosten ovikelloa. He ovat aina kotona.”

Kotiavain roikkui kaulassani vihreässä kangasnauhassa. Kotimatalla imeskelin avainta, tutkin kielelläni sen metallista, rosoista pintaa, kitkerää makua. Avain merkitsi askelta kohti aikuisten maailmaa. Silti avaimessa oli jotain pelottavaa. Sitä ei saanut hukata. Oli *ehdottoman tärkeää*, ettei sitä hukannut.

Välillä avaimen pinta hehkui kuumempänä kuin ihoni, välillä se jäättyi niin kylmäksi, että minun oli pakko ottaa se hetkeksi pois kaulasta ja laittaa taskuuni.

Kun isä tuli kotiin, hän vaihtoi työvaatteet mustiin Adidas-verkkarihousuihin ja vihreään Los Angeles 1984 -t-paitaan.

Sitten hän rojahti sohvalle katsomaan televisiota. Hänen ruskea hiuspehkonsa ja pehmeä vatsansa asettuivat aina samaan asentoon. Hän pysyi siinä kunnes hänen kehonsa rentoutui ja pehmeni kuin muovailuvaha käden lämmössä. Silloin sain kiipeillä hänen sylissään. Kiilasin hänen kylkeensä kuin karhunpentu, imin isätuoksua keuhkoihini, kutitin häntä jalkapohjista ja kainaloista. Aluksi hän teeskenteli, ettei tunne mitään, mutta sitten hän kaappasi minut syliinsä ja kosti kutittamalla kymmenen kertaa enemmän. Kiljuin niin, että äiti käveli korviaan pidellen keittiöön. Katsoimme isän kanssa Muppet Show'ta ja Levyraatia. Olimme musiikista aina eri mieltä Pirkko Liinamaan kanssa.

Äkillisesti kasvaneelle PL-Investille oli hankittu uudet toimitilat Pohjoisrannasta, 1910-luvun kivitalosta. Rapukäytävän ovi löytyi leveän holvikaaren alta. Isä halusi pystyttää talon katolle yrityksensä valomainoksen, mutta aluksi hän ei saanut siihen lupaa. Vasta kun isä otti yhteyttä kaupunkikuvaosaston arkkitehtiin – opiskeluaikaiseen tuttavaansa – ja teki valituksen, lupa-asia eteni, ja katolle nostettiin PL-Investin valkoisena hohtavat neonvalokirjaimet.

Kun pääsin ensimmäistä kertaa käymään toimistolla, ihastelin rakennusten pienoismalleja, puutikuista ja valkoisesta pahvista koottuja taloja. Isän työhuonetta hallitsivat antiikkinen työpöytä, joka oli päällystetty vihreällä nahalla ja musta, nahkainen sohva, joka näytti yhteen liimatuilta lakritsipötköiltä. Hypin sohvan päällä kuin trampoliinilla, kunnes isä sanoi että pitää olla varovainen. Ikkunasta näkyivät kultakupolin Uspenskin katedraali ja Pohjoisrannan purjeveneet. Jos isän työhuoneen ikkuna oli auki, veneiden tervan tuoksun haistoi sisälle asti. Katajanokan kyljessä työtehtäviään odottivat karskit jäänmurtaajat, Urho ja Sisu.

Isä sanoi, että laivoille annettiin aina naisen nimi, mutta jäänmurtaajat muodostivat poikkeuksen sääntöön.

Isän sihteerin nimi oli Merja. Hän rajasi silmänsä sähkönsinisellä kynällä, ja hänen ruskettuneita kasvojaan kehysti vaalea, korkealle kohoava permanentti, kuin leijonan harja. Hän kirjoitti rätisevää ääntä pitävällä kirjoituskoneella ja kulki paperinivaska kädessään huoneiden väliä. Kun isä painoi harmaata nappia pöydällään, Merja ilmestyi ovi-aukkoon. Isä esitti Merjalle pyyntöjä, kuten: ”Nämä pitäisi lähettää teleksillä Kuopioon.”

Pääsin Merjan mukana käymään telex-huoneessa. Telex muistutti isoa kirjoituskonetta. Se suhisi ja suolsi toisissaan kiinni olevia paperiliuskoja. Asetin käteni laitteen sivulle. Sen pinta hehkui kuumana kuin koiran kylki.

”Kas näin lähti paperi toiseen kaupunkiin”, Merja sanoi minulle. ”Ajattele. Yhdellä napin painalluksella.”

Ajattelin, mutta en ymmärtänyt. Tai ymmärsin, että laite oli vähän kuin televisio. Isä oli selittänyt, että televisiolähetykset lähetettiin aaltoina. Joka puolella kulki sähkömagneettisia aaltoja. Mietin kaikkia niitä televisio-ohjelmia, jotka kiertelevät ympärilläni kuin äänettömät aaveet. Pirkko Liinamaa kulkemassa vatsani lävitse. Kermi läpäisemässä aivoni. Olympialaisten avaruusmies leijumassa Pohjoisrannan venesataman yläpuolella.

Merja toi minulle kulhollisen Fazerin Parhain -makeisia, joita söin sohvalla varpaitani heilutellen. Eniten pidin haaleanvihreistä jääkarhukarkeista, vaikka ne tarttuivat hampaisiin.

Yhtenä päivänä isä halusi näyttää minulle, mitä oli rakentamassa. Sain istua auton etupenkillä. Rakastin olla isän kyydissä, silloin isä puhui minulle ilman että hän katsoi minua:

kuin aikuiselle, vertaiselleen. Nojauduin istuimessa taaksepäin, kun musta Saab kiisi tietä pitkin kuin avaruusalus.

”Tässä tapahtuu suuria asioita. Usko pois, isäsi lyö vielä rahoiksi”, hän sanoi.

Isän puheet kutittivat vatsasta. Ajoimme kuoppaisen hiekkatien kautta rakennustyömaalle. Kello oli paljon, eikä kukaan ollut enää töissä. Punertava ilta oli hiipumassa mustaksi, kylmäksi yöksi. Lepattavat varjot vaanivat parkkipaikan reunoilla, hengitykseni huurtui ohuiksi leikkipilviksi, joita puhalsin pimeään. Työmiehet olivat jättäneet tavaransa työmaaparakin viereen: oranssi kypärä, likaiset hanskat, sotkuiset haalarit. Yritin kuvitella ihmisen niiden sisään.

”Tuohon rakennetaan ostoskeskus”, isä sanoi.

Keltainen työmaavallo osoitti isoa kuoppaa ja työmaaparakkia. Kuoppaa ympäröi korkea, teräksinen aita. Aidan kylkeen oli kiinnitetty leveä kyltti, jossa luki ASIATTO-MILTA PÄÄSY KIELLETTY. Isä piirsi viivoja ilmaan. Seurasin katseellani hänen sormiaan, joka tavoitteli rakennuksen muotoa.

”Tuohon tulee ravintola, tuonne parkkipaikka.”

Isän mieliksi yritin vaikuttaa innostuneelta. Ostoskeskus. Kyllähän ihmisillä oli jo paikkoja, joissa tehdä ostoksia. Olimme äidin kanssa käyneet juuri avatussa Forum-kauppakeskuksessa. Siellä oli pelkkää lasia ja valkoisia laattoja, kaupoja vierä vieressä. Tarvittiinko niitä lisää? Näin vain suuren, repaleisen kuopan, johon oli tökätty ruskeita teräspalkkeja. Kuin maa olisi avannut suunsa ja oksentanut ne sisuksistaan.

”Mitä iloa tästä on?” kysyin.

Isä hymähti. ”Tämä on iso työ. Ihmiset ovat iloisia, kun saavat ostaa täältä ruokaa ja vaatteita.”

Hieroin nenääni.

”Ja kun tämä on valmis, saan paljon rahaa. Me saamme. Voimme ostaa isomman asunnon.”

Tartuin isää kädestä. Upotin sormeni karheanpehmeään kouraan, tunsin hänen turvallisen lämpönsä. Isä nosti päänsä pystyyn ja näki jo uljaan ostoskeskuksen, ja niin minäkin ihailin kuoppaa, josta pian nousisi kiiltäviä käytäviä, hopeanhohtoisia ostoskärryjä, kahisevia ulkoiluvaatteita, jäykkähymyisiä mallinukkeja, pitkiä slalomsuksia, surisevia kodinkoneita, neonvärisiä valomainoksia, ja kaikkea sitä mitä uusi maailma toisi tullessaan.

Sukupolviromaani suomalaisen yhteiskunnan muutoksesta, hajoavasta perheestä ja ystävyydestä

Eletään 1980-luvun nousukautta, kaiken yllä vahva luottamus tulevaisuuteen. Kasvun aika kannattelee myös Elinan perhettä: tulee muutto Westendiin, uudet ystävät ja yhä tuottoisammat rakennushankkeet.

Kun maan talous romahtaa
1990-luvun alussa, kaikki murtuu.

Aikuisena Elina kysyy itseltään,
mitä hänen perheelleen oikein tapahtui.

Westend saa miettimään ihmisiä,
jotka ovat paremmin turvassa sattuman iskulta
kuin toiset, ja sitten heitä, joita mikään
turva-verkko ei suojaa. Se kertoo sukupolvesta,
joka ei uskalla kiintyä liikaa, koska kaikki
mikä ihmiselle annetaan, voidaan
myös ottaa pois.

Suvi Vaarla luo terävin piirroin vahvan
romaanin keskiluokan unelmista, toivosta
ja talouden armottomasta mahdista.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-43750-6